S jedne strane, Vlada sve teže “krpa kraj s krajem”, drugim riječima, u samom fokusu svog interesa je traženje puta, kojeg uzgred budi rećeno u postojećem načinu razmišljanja nema, kako preživiti ovu godinu, a, s druge strane, korisnici proračunskih sredstva vide da stvari ne idu u dobrom pravcu I postaju sve zabrinutiji što će biti sa njihovim pravima u ovoj, ne razmišljajući što bi se moglo dogoditi u slijedećoj, godini.

MMF jasno kaže: smanjite poreznu presiju I, zaboga, počnite štediti. Stjepan Radić je to rekao pred gotovo sto godina: **“Uradiše svega biše, uštediše još I više”**. Međutim, moderna I modernist se ne osvrću na stare mudrosti; sve što je bilo vrijedilo je za neka druga vremena I danas, kad smo tako pametni (narod bi rekao da smo popili pamet cijelog svijeta) a istovremeno imamo modele tako “superiorne” da stvarno ništa nismo u stanju predvidjeti ali, gle vraže, djeluju tako nerazumljivo I tako znanstveno.

Tek pokoji stari fosil, kakav sam I sam, buni se protiv tzv. Novog pristupa koji će identificirati probleme I tako postaviti jasnu dijagnozu, odnosno terapiju. Tako je prošla godina trebala prema modelima biti bolja, ova je trebala zaustaviti pad privredne aktivnosti, da bi se, opet putem “pametnih modela”, na kraju priznalo da stvari idu u lošem smjeru.

Zaboravlja se da je ekonomija kao znanost dugo bila dio filozofije I filozofiranja. Tako se gudbi iz vida da je Karl Marx svoje nadahnuće nalazio u Aristotelu, Adam Smith je bio professor moralne filozofije I tako dalje. Naprosto složenost ekonomskog sustava nije moguće identificirati za potrebe ekonomske politike slaganjem neke ili tek nekoliko ekonomskih varijabli da bi se dijagnosticiralo I prognoziralo stanje gospodarstva. Modeli I modeliranje dio su ekonomske teorije I odista ti I takvi modeli daju nam snažan instrument da putem razmišljanja, filozofiranja, analiziramo moguće učinke zbog pozitivnih/negativnih kretanja promatranih varijabli. Ta zasljepljenost modelima ide tako daleko da od lišća ne vidimo šumu. Upravo holistički pristu procesu reprodukcije - Quesnay, Marx, Keynes, spomenimo samo neke - omogućili su mnoga rješenja kako za ekonomsku teoriju tako I za ekonomsku politiku. Jednako tako, kao što sam na ovim stranicama već pokazao, u uvjetima otvorenih ekonomija postoje “druga pravila igre” I nije dostatno promatrati odnos otvorene zemlje putem platne balance. Otvorena zemlja je izložena, u potpunosti, utjecajima iz okružja ako “otvori” svoje ekonomske granice I to više što je manja, nerazvijenija. Kapital odnos, čiji su zagovornici “moderni ekonomisti” ima svoj smisao jedino ako osigura rastući profit. Pri tom cijena koju plaćaju građani neke zemlje ili svijeta u cijelini uopće nije bitna. Tako smo sudionici globalnih I, posebno, lokalnih kriza, bez obzira da li se radi o

regijama ili državama, koje pokazuju koju cijenu plaćamo capital odnosu. Sve je to poznato I već viđeno u ekonomskoj teoriji I socijologiji. Priča o uzajamnosti svih na ovom globaliziranom svijetu tek je krinka koju koristi capital odnos. Primjer Kine, koja vjerojatno u najvećoj mjeri zadovoljava uvjet capital odnosa, pokazuje što se može učiniti ukoliko se poštuju pravila igre ili kako je Marx rekao: “ekonomski zakoni se ostvaruju korz svoje neostvarivanje”. Pametan je bio taj genijalni Marx.

Vjerojatno se pitate, dragi čitaoče, što izračeno ima veze sa rebalansom proračuna?

Ima. I tu je bit cijele priče.

Hrvatska je godinama (točnije od 1995. Godine) živila iznad svojih mogućnosti. 1995. Godine vanjskotrgovinska razmjena je bila veća za 5 milijardi dolara I od tada pokrivenost uvoza izvozom se smanjuje. Raste deficit na tekućem računu platne balance. Upravo deficit omogućuju veće porezne prihode, zbog potrošnog dijela poreznog sustava, smanjenje inflacije, jer je svaku potražnju moguće zadovoljiti, povećani životni standard građana što vlast identificira kao svoje postignuće. Inozemni dug, do unazad nekoliko godina ignoriran, nije se posebno isticao I nikog nije bila briga što račune ispostavljamo gudućim generacijama. Neoliberalistička politka povećala je nezaposlenost do neodrživih visina. Jednako tako prijevremeno umirovljenje radno sposobnih građana vrši pritisak na nacionalni dohodak do te mjere da značajni dio mirovina mora biti plaćan iz poreza jer doprinosi nisu dostatni.

Sada kada smo prezaduženi, kada imamo to što imamo zapravo ne vidimo izlaz. I točno je kada kažemo das mo u nekoj špilji a ne u tunelu. Špilja predstavlja postojeću filozofiju gospodarskog sustava Hrvatske, olako uvezenog kojeg danas interpretiraju upravo oni koji su ga uspostavili – odista tragično, dok bi tunel mogao, u našem slučaju, biti promjena ekonomske politike koja bi bar dala nadu da će se pojaviti svjetlo na kraju tunela.

Inflacija, osiromašenje I sve te grube stvari mogle bi nam se dogoditi, ma koliko to katastrofično zvuči, ukoliko nam vjerovnici ne popuste da se dodatno zadužimo, odnosno ukoliko gospođa Merkel bude dosljedna svojoj izjavi da će Hrvatska postati dio Europske unije. Europska unija nam neće povećati blagostanje ali će, ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska postati atraktivnija I manje rizična zemlja nego što je to danas, a što bi moglo privući FDI. Jasno da ćemo I mi morati pridonijeti realizaciji tih I takvih mogućnosti. Tu prvenstvno mislim da ćemo morati naupustiti u najvećoj mogućoj mjeri welfare state I državu pretvoriti, kako bi rekao Adam Smith, u policajca kako bi capital odnos mogao neometano vršiti svoju funkciju.

Ne dtreba zaboraviti:

«Odluke o nacionalnoj ekonomskoj politici donose se sada izvan zemlje i za korist drugih. Nacionalna ekonomija je “iskrivljena” jer njen pravac diktiraju vanjske potrebe, a ne njena autohtona logika. Nacionalna inicijativa je ugušena često do stupnja “industrijskog infaticida” - to jest, domaći industrijski razvoj je zaustavljen u interesu strane inicijative, koja dominira nacionalnom privredom. Napokon, autohotono stanovništvo je pauperizirano, uz izuzetak takozvane comprador klase - lokalnih grupa koje postaju zastupnicima strane inicijative. To gledište na učinke prodiranja kapitalizma sjajno je sažeto u frazi koju je skovao Andre Gunder Frank, i sam značajan teoetičar ovisnosti - “razvoj nerazvijesnosti” (“development of underdevelopment”). Drugim riječima, nerazvijenost Trećeg svijeta nije stanje koje prethodi dolasku međunarodnog kapitalizma u te zemlje, već je prije stanje što ga taj međunarodni kapitalizam proizvodi, i to nužno.»

Peter L. Berger, Kapitalistička revolucija,

Naprijed, Zagreb, 1995., str. 149. i 150

Glede proračuna, a imajući u vidu navedeno, valja reći da će porezni prihodi u narednom razdoblju biti manji nego što se to očekuje. Oni će biti manji I kad se pokene privredna aktivnost kao što sam to pokazao u mnogim radovima od kojih navodim moju zdanju knjigu: “Porezna reforma I hrvatska kriza”. Ovo dalje znači da nema mogućnosti održati ovu razinu javnih rashoda bez obzira koliko to vlasti željele. Svaka naredna godina će biti bremenita I predstoji nam dramatično restrukturiranje javne potrošnje. To treba shvatiti I to treba hrvatskim građanima jasno reći. Sve je ostalo iluzija. Da je tome tako dovoljno je podsjetitii da je u prošloj godini više plaćeno na dohodak inozemstvu nego što je iznosio deficit na tekućem računu platne balance. To je dovoljno. Sve je ostalo priča.

Izneseno nije mirenje sa stanjem već, izraz mog optimizma, I put kako ga ostvariti. Izneseno znači da postojeća filozofija neće donijeti hrvatskim građanima ništa dobrog sa ili bez rebalansa proračuna. U pravu je bila premijeka Jadranka Kosor kada je današnju krizu usporedila sa događanjima iz početka devedesetih godina. Jedino što joj predlažem da razmisli jest poruka:

„Svijet koji smo stvorili danas kao rezultat našeg dosadašnjeg načina razmišljanja, ima

probleme koji ne mogu biti riješeni na način na koji smo razmišljali dok smo ih stvarali.“

Albert Einstein